

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ І ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Герасименко Аліна Валеріївна,

здобувач наукового ступеня доктора філософії,

Університет банківської справи, Львів, Україна;

e-mail: alina91herasymenko@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-6942-7211

Анотація. Реалії сьогодення, у яких провадять свою діяльність промислові підприємства і банки, відображають наслідки тривалої соціально-економічної та політичної нестабільності і характеризуються тенденціями до формування реальної економічної загрози для країни. У більшості розвинених країнах світу промисловий сектор економіки належить до стратегічно важливих пріоритетів державного розвитку. Ключовими проблемами значної кількості промислових підприємств країн, що розвиваються, і країн, які належать до пострадянського простору, усе ще залишаються застаріла матеріально-технічна база, брак доступу до прогресивних технологій, високий рівень енергоспоживання, слабка екологічна позиція або ж її відсутність тощо. Усе це значно зменшує шанси на повноцінне розкриття виробничого та економічного потенціалу підприємств промисловості. Розвиток, підтримка та модернізація промислових підприємств на засадах взаємовигідної співпраці банківського та промислового капіталів, у тому числі за допомогою спектра фінансово-кредитних інструментів, є одним з ефективних шляхів поліпшення загальної соціально-економічної ситуації у країні. Однак розробленню таких заходів мають передувати розгляд економічної сутності та формулювання принципів банківського кредитування промислових підприємств. З'ясовано ступінь висвітлення зазначеної проблематики в науковій літературі, виділено ключові особливості промислового підприємства і специфічні принципи банківського кредитування промислових підприємств. Досліджено сутність змістоутворювальних понять банківського кредитування промислових підприємств (зокрема, поняття «промисловість», «промислове підприємство», «кредит», «банківське кредитування» тощо) і запропоновано вдосконалене визначення поняття банківського кредитування промислових підприємств, із зазначенням його специфічних принципів.

Ключові слова: промисловість, промислове підприємство, кредит, кредитування підприємств, кредитування промислових підприємств, банківське кредитування промислових підприємств.

Формул: 0; рис.: 2; табл.: 0; бібл.: 21.

BANK LENDING OF INDUSTRIAL ENTERPRISES: ECONOMIC NATURE AND PRINCIPLES OF ITS REALIZATION

Herasymenko Alina,

Ph. D. student,

Banking University, Lviv, Ukraine;

e-mail: alina91herasymenko@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-6942-7211

Abstract. Industrial enterprises and banks operate in the conditions of modern realities which reflect the consequences of prolonged socio-economic and political instability. Industrial sector of economy is the object of strategic importance of the state development in developed countries all over the world. At the same time, the industrial sector of economy is tended to be very sensitive to any fluctuations in the both financial and commodity markets, as well as to changing scenarios in the socio-economic and political environments. There are also a number of essential obstacles that hinder development of the former Soviet Union industrial enterprises' productive and economic potential. Here is some of it: outdated material and technical base, lack of innovative technologies, lack of their own financial resources, high level of energy consumption, poor understanding of the ecology policy issue or its absence, and so on. Such a state reduces the chances of successful development of industrial enterprises' productive and economic potential significantly. One of the efficient and forceful ways of improvement of overall socio-economic situation in the country is development, stable support and modernization of industrial enterprises on the basis of mutually beneficial cooperation of banks' and industrial enterprises' capitals. A special role in these processes should be given to a variety of instruments of financial and credit markets. One of these instruments is a bank lending to industrial enterprises. Herewith, the main accent should be made on the role of bank lending to industrial enterprises. Since any elaboration of subject first of all requires a strong opinion of its economic nature, the term «bank lending to industrial enterprises» is researched in this issue, as well as specific principles of bank lending to industrial enterprises.

Keywords: industry, industrial enterprise, loan, lending to enterprises, lending to industrial enterprises, bank lending to industrial enterprises.

JEL Classification G21, E51, P42

Formulas: 0; fig.: 2; tabl.: 0; bibl.: 21.

Вступ. Функції, які виконують фінансові інститути, їхні специфічні способи виконання можуть суттєво варіюватись залежно від обставин, зумовлених місцем і часом, а також залежно від особливостей учасників, з якими вони вступають у ділові стосунки. Так, банки, реалізуючи свої кредитні функції щодо підприємств промисловості, крім загальноприйнятих парадигм кредитування, мають керуватися низкою специфічних принципів. Формування специфічних принципів банківського кредитування промислових підприємств повинно мати раціональне підґрунтя, починаючи від історичної ретроспективи співпраці банків і промисловості і закінчуючи сучасними викликами світових фінансово-економічних тенденцій. Такий підхід дозволить ґрунтовно уточнити економічну сутність банківського кредитування промислових підприємств і з'ясувати його істотні відмінності від інших видів банківського кредитування підприємств. Зважаючи на те, що на сьогодні вказана проблематика в науковій літературі є недостатньо висвітленою, існує потреба в дослідженні специфічних принципів банківського кредитування промислових підприємств та уточненні його економічної сутності.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Питанням щодо економічної сутності промисловості, промислових підприємств присвячені наукові праці І. А. Бабкіна, А. В. Бахмутської, М. Ю. Заніздри, В. А. Куніна, Н. В. Тарасової, В. А. Федосєєвої, Г. М. Чумак, О. Шишкіної, М. М. Якубовського і багатьох інших. Питанням банківського кредитування підприємств, у тому числі промислових підприємств, присвячені наукові дослідження О. В. Дзюблюк, О. Л. Малахової, Н. В. Параниці, С. Д. Смолінської, І. О. Самченкової та ін. Окремі аспекти взаємовідносин банків і промислових підприємств, у тому числі й стосовно відокремлення банків від комерційного бізнесу, розглянуто у працях Бернарда Шуля (*Bernard Shull*), Росса Гранстоуна (*Ross Granstone*) та ін.

Суттєвий внесок у розкриття принципів фінансових відносин між банками і промисловими підприємствами здійснили В. Чубай, О. Тесак. Віддаючи належне результатам напрацювань науковців, варто зазначити, що окремі теоретичні аспекти банківського кредитування промислових підприємств усе ще залишаються поза увагою. Ґрунтовнішого теоретичного обґрунтування потребують специфічні принципи банківського кредитування підприємств промисловості. Відсутність у науковій літературі єдиної, узагальнювальної дефініції економічної сутності банківського кредитування підприємств зумовлює потребу в його уточненні.

Метою статті є виокремлення та обґрунтування специфічних принципів банківського кредитування промислових підприємств, уточнення економічної сутності банківського кредитування промислових підприємств.

Результати дослідження. Поняття «банківське кредитування промислових підприємств» доволі нечасто трапляється в науковій літературі. Розкриттю сутності банківського кредитування промислових підприємств, на нашу думку, сприяє розгляд низки таких змістоутворювальних понять, як «промисловість», «промислове підприємство», «кредит» і «банківське кредитування».

У результаті теоретичного дослідження поняття і змісту промисловості можна стверджувати, що переважна більшість науковців погоджуються в тому, що промисловість — найважливіша складова господарського комплексу країни. Зокрема, М. М. Якубовський убачає у промисловості основний продуцент товарних ресурсів, технологічних змін і дохідної частини бюджету країни [1, с. 202].

Н. В. Тарасова пропонує розглядати промисловість як складну, ієрархічно організовану систему виробничих одиниць: підприємств, корпорацій, їхніх філій та альянсів та ін. Науковиця зауважує, що, зазвичай, саме промисловий комплекс є основою господарства регіону (району, області, країни), найбільш активною ланкою і стрижнем економічної системи в цілому, мультиплікатором розвитку інших галузей, а належне організаційно-економічне управління ним привносить координацію й цілеспрямованість у здійснюванні якісних структурних перетворень і соціально-економічних трансформацій [2, с. 8].

В. А. Федосєєва зазначає, що промисловість традиційно поділяють на дві великі галузеві групи: добувна і переробна промисловість. Остання поділяється на галузі легкої, харчової, важкої промисловості і т. п. [3].

Водночас з урахуванням того факту, що світ зараз переживає вже четверту індустріальну революцію, у наукових колах дедалі частіше трапляється відносно нове поняття — «сма́рт-промисловість». Як зазначає М. Ю. Заніздра, «розум» цієї промисловості (штучний інтелект, комп'ютерне моделювання, оптимізація фізичних процесів, ухвалення децентралізованих рішень на основі механізмів самоорганізації) створюють саме цифрові технології, і вони ж більшою мірою визначають продуктивність нового способу суспільного виробництва» [4, с. 8].

Поняття «промислове підприємство», «промислове підприємництво» серед науковців трактується по-різному. Зокрема, Г. М. Чумак визначає промислове

підприємство як самостійний, організаційно та економічно відносно відособлений суб'єкт господарювання, характерними властивостями якого є свобода в ухваленні рішень, відповідальність за підтвердженими законом зобов'язаннями та ін. [5, с. 90].

Утім, з наведеного визначення не цілком зрозуміло, чим відрізняється саме промислове підприємство від інших підприємств. Відповідь на це запитання частково знаходимо у тлумаченні промислового підприємства за О. Шишкіною. На думку науковиці, промислове підприємство можна розглядати як самостійне утворення, що здійснює певний виробничий процес, діяльність якого дозволяє задовольнити інтереси власників і робітників та забезпечувати потреби споживачів й інших контрагентів у продукції, яку виготовляють [6, с. 167]. Так, у цьому визначенні зазначається, що виробництво промислового підприємства зосереджується не лише на споживачах, а й на інших виробниках, тобто виробляють товари й надають послуги для інших виробників.

Своєю чергою, В. А. Кунін дійшов висновку, що промислове підприємництво — це вид підприємницької діяльності, для якого систематичне одержання прибутку (доходу) у цілях задоволення комплексу соціально-економічних підприємців і споживачів забезпечується на основі виробництва та збуту промислової продукції. Науковець також зазначає, що промислове підприємництво створює для себе та інших видів підприємницької діяльності потрібне матеріально-технічне оснащення, без якого підприємницька діяльність неможлива [7, с. 16].

Таким чином, характерними особливостями промислового підприємництва є те, що воно націлене на виробництво товарів і послуг не лише для кінцевого споживача, а й для інших виробників. Промислові галузі, тенденції їхнього розвитку нерозривно пов'язані з динамікою розвитку економіки будь-якої країни світу в цілому, що формує з боку уряду країн особливе ставлення і пріоритетність розвитку власного промислового сектору, з віднесенням окремих його галузей до стратегічно важливих.

На нашу думку, специфічними ознаками промислового підприємства слід також вважати такі:

- залежність від природних, кліматичних факторів;
- вплив на екологічний стан навколишнього середовища;
- потреба у споживанні великої кількості енергоресурсів;
- потреба у значному фінансовому забезпеченні для розвитку;
- необхідність слідування новим технологіям, упровадження нових знань;
- здатність впливати на виникнення науково-технічних революцій.

Наголосимо, що підприємницька діяльність тісно пов'язана з кризовими явищами, які призводять

до його фінансового голоду. Так, науковці визначають такі причини, які викликають фінансові труднощі підприємств: криза ліквідності, криза прибутковості, криза управління [8, с. 17].

Власні ресурси підприємств об'єктивно характеризуються обмеженістю та можуть бути доповнені залученими та запозиченими фінансовими ресурсами. Джерелом формування останніх часто виступають банківські кредити. Слушно зазначають О. В. Дзюблук і О. Л. Малахова: «...банк, функціонуючи у сфері обміну, активно впливає на всі стадії суспільного відтворення, на стан забезпечення підприємницької діяльності необхідними кредитними ресурсами» [8, с. 37].

Для розкриття сутності поняття банківського кредитування промислових підприємств слід з'ясувати, що вкладається у зміст таких понять, як «кредит», «банківський кредит» і «банківське кредитування підприємств».

Наявні в науковій літературі [9—13] підходи до визначення поняття «кредит» відрізняються. В окремих випадках під кредитом розуміють: позичену вартість; перерозподіл вартості на засадах строковості, зворотності й платності між суб'єктами економіки; акт передання в борг певної грошової суми на умовах зворотності; форма переміщення позичкового капіталу тощо. Слід зазначити, що частина науковців розглядають «кредит» як «економічні відносини» або їхню сукупність [9, с. 7; 11, с. 483; 11, с. 283—284], тоді як інша частина трактує «кредит» як «суспільні відносини» [10, с. 206; 13, с. 121].

На нашу думку, із сукупності досліджених визначень поняття «кредит» у науковій літературі стає очевидним, що:

- помилково обмежувати сутність поняття «кредит» рамками економічних відносин, адже відносини, що виникають між учасниками кредитування, торкаються не лише економічної площини, але також і юридичних, і соціальних площин та в сукупності становлять суспільні відносини;
- найдоцільніше розглядати економічну сутність поняття «кредит» щодо динаміки, адже «кредит» це завжди динаміка — переміщення, рух коштів, їхня трансформація;
- неможливо визначити характерні особливості кредиту без виокремлення принаймні базових його принципів.

Особливістю банківського кредиту є те, що джерелом фінансових ресурсів, які розподіляються банком під час активних операцій, у тому числі й з метою забезпечення фінансовими та інвестиційними ресурсами клієнтів банку шляхом кредитування, є залучені кошти громадян та юридичних осіб. У цій особливості також чітко проявляється і роль банківської системи в цілому. З цього приводу, слушно зазначають О. В. Дзюблук і О. Л. Малахова, що «в ринкових умовах

господарювання загальноекономічна роль банків як основних суб'єктів кредитних відносин суспільства визначається їхніми можливостями залучати тимчасово вільні грошові кошти та спроможністю ефективно використовувати акумульовані ресурси для задоволення фінансових потреб реального сектору економіки з метою забезпечення безперервності індивідуальних кругооборотів капіталів підприємств» [8, с. 37].

Дослідження наукової літератури дозволяє стверджувати, що самостійного поняття «банківське кредитування промислових підприємств» немає. Водночас трапляються такі поняття: «банківське кредитування підприємств», «кредитування промисловості», «кредитування промислових підприємств». У зарубіжній науковій літературі при дослідженні проблематики банківського кредитування промислових підприємств в основному фігурують два поняття: «кредитування промисловості» («industrial loans»), «комерційне кредитування» («commercial loans»). Принципова різниця між цими видами кредитування — у їхній сутності та задіяних ключових суб'єктах: зокрема, у спеціалізації самого банку та цілях підприємства-позичальника. Так, комерційні банки забезпечують підприємства короткостроковими комерційними кредитами для покриття операційних витрат, поповнення оборотного капіталу, тоді як промислові банки постачають виробничим підприємствам довгострокові «промислові» кредити (терміном від 15 до 20 років), які використовуються ними на покриття капітальних витрат та вкладень в основний капітал [14].

Специфіка будови вітчизняної банківської системи є іншою, саме тому в переважній більшості вітчизняних наукових джерел банк у цілому розглядають кредитором будь-якого підприємства, незалежно від галузевої належності.

Зокрема, Н. В. Параниця сутність банківського кредитування підприємств розкриває, виходячи із двох підходів: щодо розвитку підприємства та як

головного джерела забезпечення грошовими ресурсами підприємств для їхньої господарської діяльності. Науковиця зазначає: «Особливе значення в розвитку підприємств відіграють взаємовідносини з банками з приводу отримання та погашення кредитів — позичкового капіталу банку в грошовій формі, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання» [15, с. 90]. Та зауважує: «Банківський кредит, як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств, на сьогоdnішньому етапі виконує одну з найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів в економіці» [15, с. 90].

Щодо можливостей розвитку підприємств кредитування також розглядають С. Д. Смолінська, І. О. Самченкова. Науковиці дійшли висновку, що для підприємств «...кредит виступає допоміжним інструментом, за допомогою якого суб'єкти не виходять з ринку, а навпаки — утримують стійкі позиції на ньому та зберігають можливості для свого розвитку» [16, с. 885—886]. При цьому саме банки, на їхню думку, є основними суб'єктами-постачальниками на ринку кредитування.

Щодо прискорення кругообороту капіталів банківське кредитування промислових підприємств розглядає О. Дзюблук. Науковець зазначає, що «...у цілому належний рівень організації кредитних відносин між комерційними банками і промисловими підприємствами є одним із ключових факторів прискорення індивідуального кругообороту капіталів останніх, оскільки у них досить часто виникає потреба у придбанні сировини та матеріалів, необхідних для безперервної виробничої діяльності, ще до одержання коштів за реалізовану готову продукцію» [17, с. 12].

Таким чином, на підставі розглянутого нами смислового ланцюга понять сформовано структурно-логічну схему визначення економічної сутності банківського кредитування промислових підприємств (рис. 1).

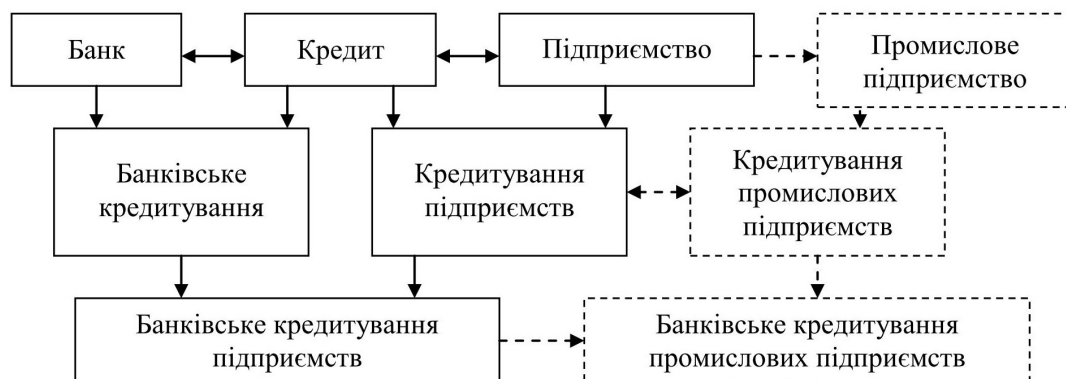

Рис. 1. Структурно-логічна схема визначення економічної сутності банківського кредитування промислових підприємств

Примітка. Сформовано автором.

Зауважимо, що банківське кредитування підприємств промисловості як вид банківського кредитування базується на дотриманні низки основоположних принципів. До кола головних принципів кредиту науковці відносять: принцип строковості, поверненості, платності. Залежно від умов кредитування до їхнього числа включають принципи забезпеченості, цільового використання тощо.

Питання стосовно специфічних принципів банківського кредитування саме промислових підприємств на нинішній день є малодослідженим. Водночас слід зазначити, що В. Чубай і О. Тесак [18, с. 17—18] виокремили принципи фінансових відносин банків і промислових підприємств:

- принцип фінансової незалежності — означає, що промислове підприємство не повинне втратити фінансову незалежність у результаті фінансування;
- принцип комплексності — означає найбільш раціональний підбір джерел фінансування задля повного задоволення потреб підприємства;
- принцип ефективного використання — означає, що підприємство повинне використовувати фінансові ресурси банку, враховуючи можливі зміни як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищах;
- принцип рентабельності — означає, що залучені фінансові ресурси мають спрямовуватись у найбільш рентабельні проекти;
- принцип балансу — означає, що надходження фінансових ресурсів має бути чітко скоординоване з їхніми витратами;
- принцип резервування — означає, що підприємство має створювати резерви на випадок непередбачуваних фінансових втрат;
- принцип гарантування — означає здатність банку гарантувати дотримання первинних умов домовленості щодо надання фінансових ресурсів;
- принцип пріоритетності — означає окреслення пріоритетних напрямів для залучення та освоєння фінансових ресурсів;
- принцип безпеки — означає збалансований вибір способу, місця зберігання фінансових ресурсів.

Зазначені принципи вважаємо цілком справедливими й для банківського кредитування промислових підприємств. Разом з тим усе ж не зрозуміло, чим саме відрізняються фінансові відносини банків і промислових підприємств із рештою підприємств.

Водночас якщо перевести відносини банків і промислових підприємств у площину фінансово-кредитних і взяти до уваги особливості промислових підприємств, можна виділити специфічні принципи банківського кредитування промислових підприємств, а саме:

1. Принцип автономності.
2. Принцип рівних можливостей.
3. Принцип дотримання банківської етики.

Принцип автономності передбачає певне відособлення інтересів банку і промислового підприємства. Витоки принципу автономності відштовхуються від історичної ретроспективи співпраці банків і промисловості та роздумів про те, чи повинне промислове підприємство розглядати банк як елемент своєї імперії, та навпаки. Так, в окремих країнах, зокрема в Німеччині, Японії, банки володіють довгостроковими пакетами акцій промислових підприємств. У цьому разі банки безпосередньо впливають на розвиток і діяльність промислового підприємства через призначення в раду акціонерів своїх представників [19, с. 33—34]. Можливість потенційного контролю банками над промисловістю, або навпаки, залишається предметом занепокоєння як серед науковців, так і в колі практиків. Особливої актуальності це питання набуває щодо можливих привілеїв кредитування таких промислових підприємств.

З цього приводу слушно зазначає Бернард Шуль (Bernard Shull), що «...можливість виникнення множинного конфлікту інтересів, коли банк є власником компанії, якій надає кредит, або на цінні папери якої здійснює андерайтинг, підіймають питання, які мають давню історію» [20, с. 40].

Такі ситуації найчастіше призводять до конфлікту інтересів із вкладниками банку, підвищують ризики, негативно впливають на ділову репутацію банку, а також можуть виступати джерелом системного ризику для всього банківського сектору. У науковій літературі для подібних банків існує відповідний термін — «кептивний банк», під яким мають на увазі особливий вид кредитно-фінансових компаній, які створюються фінансово-промисловою групою або фізичними особами для обслуговування власних фінансових інтересів [21, с. 268].

З принципу автономності ми переконані, цілком природно має впливати принцип рівних можливостей. Під цим принципом слід розуміти забезпечення рівних умов з боку банків як кредиторів для різних промислових підприємств, як позичальників у питанні можливостей одержати кредитні кошти, у разі якщо їхній фінансовий стан і ділова репутація відповідають внутрішнім нормативам банку, та не існує конфлікту з іншими положеннями кредитної політики банку.

Витоки принципу дотримання банківської етики слідують від потреба усвідомлення сучасними банками, з якими наслідками для суспільства, імовірно, зіштовхнутись у майбутньому в разі фінансування витрат промислових підприємств без екологічної політики тощо. Водночас постає очевидна проблема на шляху до його дотримання — дилема дотримання етичних принципів над одержанням більшого прибутку. З цього приводу ми вважаємо, що вирішення цієї дилеми є питанням часу і багато в чому залежить від втручання інституту державного регулювання.

Виходячи з вищевикладеного, декомпозицію економічної сутності поняття «банківське кредитування промислових підприємств» можна виконати так, як це показано на рис. 2.

Рис. 2. Змістоутворювальна декомпозиція економічної сутності поняття «банківське кредитування промислових підприємств»

Примітка. Розробка автора.

Позитивними сторонами запропонованого нами визначення економічної сутності банківського кредитування промислових підприємств вважаємо такі:

- визначення банківського кредитування підприємств промисловості як окремого і самостійного різновиду банківського кредитування;

– узагальнення мети кредитування промислових підприємств, вираженої як «цілі, пов'язані з веденням господарської діяльності». З одного боку, це вказує на широту і спектр можливостей банківського кредитування потреб промислових підприємств, тоді як з другого — чітко регламентує предмет такого кредитування;

– уточнення особливостей банківського кредитування промислових підприємств шляхом виокремлення його специфічних принципів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження з'ясовано, що питання банківського кредитування промислових підприємств залишає за собою окремі аспекти для глибшого вивчення. Ми зосередили увагу на визначенні економічної сутності банківського кредитування промислових підприємств, зокрема через виокремлення специфічних принципів. Природа цих принципів, на нашу думку, слідує з історії розвитку фінансово-кредитних взаємовідносин банківського

і промислового капіталів, а також виходить з особливих ознак промислових підприємств. За результатами змістоутворювальної декомпозиції економічної сутності банківського кредитування промислових підприємств дійшли висновку, що це поняття доцільно визначити як різновид банківського кредитування, який являє собою сукупність суспільних відносин між банком і промисловим підприємством, іншими учасниками кредитування з приводу реалізації господарських цілей промислових підприємств, шляхом освоєння наданих їм у тимчасове користування позичкових капіталів банків у грошовій формі, на умовах загальноприйнятих принципів кредитування та з дотриманням принципів автономності, рівних можливостей та слідуванню банківській етиці. Разом з тим переконані, що потребують розгляду й інші підходи до визначення економічної сутності цього поняття з метою більш комплексного його розгляду, що стане предметом дальших досліджень.

Література

1. Промислова політика посткризової економіки : монографія / Л. В. Дейнеко, М. М. Якубовський, Е. І. Шелудько та ін. Київ : ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України», 2014. 316 с. URL : <http://ief.org.ua/docs/mg/253.pdf>.
2. Промисловість України: тенденції, проблеми, перспективи : монографія / Н. В. Тарасова, Л. П. Клименко, В. М. Ємельянов та ін. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. 320 с. URL : <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/monograf/52/3.pdf>.
3. Федосеева В. А. Экономика организации (предприятия) : учебное пособие. Пермь : ПГНИУ, 2018. 170 с. URL : <http://www.psu.ru/files/docs/science/books/uchebnie-posobiya/fedosееva-economika-organizacii.pdf>.
4. Смарт-промисловість: напрями становлення, проблеми і рішення : монографія / В. П. Вишневський, М. Ю. Заніздра, Т. В. Щетилова та ін. ; за ред. В. П. Вишневського. Київ : НАН України, Інститут економіки промисловості, 2019. 464 с. URL : <https://iie.org.ua/monografiyi/smart-promislovist-naprjami-stanovlennja-problemi-i-rishennja>.
5. Чумак Г. М. Обґрунтування складових організаційно-економічного механізму управління еколого-економічною діяльністю промислового підприємства. *Научно-технический сборник. Экономические науки*. 2008. № 86. С. 90—96. URL : <https://core.ac.uk/reader/11317119>.
6. Шишкіна О. Класифікація промислових підприємств у контексті управління фінансовими ризиками. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 2 (63). С. 164—175. URL : <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/63/819.pdf>.
7. Кунин В. А. Управление рисками промышленного предпринимательства (теория, методология, практика) : монография. Санкт-Петербург : Издательство Санкт-Петербургской академии управления и экономики, 2011. 184 с. URL : <https://www.spbume.ru/file/pages/79/kunin2011.pdf>.
8. Дзюблук О. В., Махалова О. Л. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодії в умовах трансформації економіки : монографія. Тернопіль : Вектор, 2008. 324 с. URL : http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/526/1/kredytnei_aspekty_vzaemodii.pdf.
9. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика : навч. посібник. Вид. 3-тє, перероб. і доповн. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2002. 215 с.
10. Коваленко Д. І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика : навч. посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 578 с.
11. Гурова К. Д., Шелест О. Л., Колупаєва І. В. Фінанси, гроші та кредит : навч. посібник. Харків : Світ Книг, 2015. 672 с.
12. Глущенко С. В. Гроші. Кредит. Кредитний ринок. Київ : НаУКМА, 2015. 204 с.
13. Белоглазова Г. Н. Деньги. Кредит. Банки : учебник. Москва : Высшее образование, 2009. 392 с.
14. The difference between industrial and commercial banks. *Glass and Goldberg*. URL : <https://glassgoldberg.com/2020/02/24/the-difference-between-industrial-and-commercial-banks>.
15. Параниця Н. В. Особливості взаємодії банків і промислових підприємств. *Науковий вісник Національного університету ДПС України*. 2011. № 4 (55). С. 89—95. URL : http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/1542/1/688_IR.pdf.

16. Смолінська С. Д., Самченко І. О. Шляхи покращення здійснення кредитних операцій банками у напрямі підвищення ефективності діяльності підприємств. *Молодий вчений*. 2018. № 10 (62). С. 885—888. URL : <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/203.pdf>.
17. Дзюблюк О. Інтеграція банківського та промислового капіталів і кредитні відносини. *Фінанси, податки і право*. 2002. № 10. С. 11—17. URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/17701>.
18. Chubaj V., Tesak O. Financial relationships between commercial banks and industrial enterprises: the principles of organizing and risks. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia*. 2013. Vol. XLVII, 4. P. 15—24. URL : <https://journals.umcs.pl/h/article/viewFile/1541/1223>.
19. Granstone R. Principles of Banking Law. Edition 2. Great Britain, Norfolk : Biddies Ltd, King's Lynn, 2002. 470 p. URL : <https://www.modares.ac.ir/uploads/En-Law.Book.3.pdf>.
20. Shull B. The separation of banking and commerce in the United States: an examination of principal issues. Washington, D.C., U.S. : Office of the Comptroller of the Currency, 1999. URL : <http://link.library.in.gov/portal/The-separation-of-banking-and-commerce-in-the/A-T34x0yIKk>.
21. Езангина И. Е., Жилина В. И., Самошкина М. В. Роль экзотических финансовых структур в денежных потоках современного бизнеса. *Экономика и предпринимательство*. 2016. № 8. С. 268—273. URL : <https://ies.unitech-mo.ru/files/upload/publications/15789/c4bfe64e91cdb2670b9ca8357d8e33eb.pdf>.

References

1. Deineko, L. V., Yakubovskiy, M. M., & Sheludko, E. I. (2014). *Promyslova polityka postkryzovoi ekonomiky [Industrial policy of post-crisis economy]*. Kyiv: DU «In-t ekon. ta prohoz. NAN Ukrainy». Retrieved from <http://ief.org.ua/docs/mg/253.pdf> [in Ukrainian].
2. Tarasova, N. V., Klymenko, L. P., & Yemelianov, V. M. (et al.). (2011). *Promyslovist Ukrainy: tendentsii, problemy, perspektyvy [Industry of Ukraine: tendencies, problems, prospects]*. Mykolaiv: Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly. Retrieved from <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/monograf/52/3.pdf> [in Ukrainian].
3. Fedoseeva, V. A. (2018). *Ekonomika organizatsii (predpriyatiya) [Economics of the organization (enterprise)]*. Perm. Retrieved from <http://www.psu.ru/files/docs/science/books/uchebnie-posobiya/fedoseeva-ekonomika-organizatsii.pdf> [in Russian].
4. Vyshnevskiy, V. P., Zanizdra, M. Yu., & Shchetylova, T. V. (et al.). (2019). *Smart-promyslovist: napriamy stanovlennia, problemy i rishennia [Smart-industry: directions of formation, problems and solutions]*. Kyiv: NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky promyslovosti. Retrieved from <https://iee.org.ua/monografii/smart-promyslovist-napriamy-standovlennia-problemi-i-rishennia> [in Ukrainian].
5. Chumak, H. M. (2008). Obgruntuvannia skladovykh orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia ekoloho-ekonomichnoi diialnistiu promyslovoho pidpriemstva [Substantiation of the components of the organizational and economic mechanism of management of ecological and economic activity of an industrial enterprise]. *Nauchno-tekhnicheskij sbornik. Ekonomicheskie nauki — Scientific and technical collection. Economic sciences*, 83, 90—96. Retrieved from <https://core.ac.uk/reader/11317119> [in Ukrainian].
6. Shyshkina, O. (2020). Kласифікація промислових підприємств у контексті управління фінансовими ризиками [Classification of industrial enterprises in the context of financial risk management]. *Halyskyi ekonomichnyi visnyk — Galician Economic Bulletin*, 2 (63), 164—175. Retrieved from <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/63/819.pdf> [in Ukrainian].
7. Kunin, V. A. (2011). *Upravlenie riskami promyshlennogo predprinimatel'stva (teoriya, metodologiya, praktika) [Risk management of industrial entrepreneurship (theory, methodology, practice)]*. Saint Petersburg: Izdatel'stvo Sankt-Peterburgskoy akademii upravleniya i ekonomiki. Retrieved from <https://www.spbume.ru/file/pages/79/kunin2011.pdf> [in Russian].
8. Dziubliuk, O. V., & Makhalova, O. L. (2008). *Banky i pidpriemstva: kredytni aspekty vzaiemodii v umovakh transformatsii ekonomiky [Banks and enterprises: credit aspects of interaction in the conditions of economic transformation]*. Ternopil: Vektor. Retrieved from http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/526/1/kredytni_aspekty_vzaemodii.pdf [in Ukrainian].
9. Lahutin, V. D. (2002). *Kredytuvannia: teoriia i praktyka [Lending: theory and practice]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
10. Kovalenko, D. I., & Vehner, V. V. (2013). *Finansy, hroshi ta kredyt: teoriia ta praktyka [Finance, money and loans: theory and practice]*. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury [in Ukrainian].
11. Hlushchenko, S. V. (2015). *Hroshi. Kredit. Kredytnyi rynek [Money. Credit. Credit market]*. Kyiv: NaUKMA [in Ukrainian].
12. Hurova, K. D., Shelest, O. L., & Kolupaieva, I. V. (2015). *Finansy, hroshi ta kredyt [Finance, money and credit]*. Kharkiv: Svit Knyh [in Ukrainian].
13. Belohlazova, H. N. (2009). *Den'gi. Kredit. Banki [Money. Credit. Banks]*. Moscow: Vysshee obrazovanie [in Russian].
14. Glass and Goldberg. (2020). The difference between industrial and commercial banks. Retrieved from <https://glassgoldberg.com/2020/02/24/the-difference-between-industrial-and-commercial-banks>.

15. Paranytsia, N. V. (2011). Osoblyvosti vzaiemodii bankiv i promyslovykh pidpriemstv [Features of the interaction of banks and industrial enterprises]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy — Scientific Bulletin of the National University of the State Tax Service of Ukraine*, 4 (55), 89—95. Retrieved from http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/1542/1/688_IR.pdf [in Ukrainian].
16. Smolinska, S. D., & Samchenkova, I. O. (2018). Shliakhy pokrashchennia zdiisnennia kredytnykh operatsii bankamy u napriami pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti pidpriemstv [Ways to improve the implementation of credit operations by banks in the direction of improving the efficiency of enterprises]. *Molodyi vchenyi — A young scientist*, 10 (62), 885—888. Retrieved from <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/203.pdf> [in Ukrainian].
17. Dziubliuk, O. (2002). Intehratsiia bankivskoho ta promyslovoho kapitaliv i kredytni vidnosyny [Integration of banking and industrial capital and credit relations]. *Finansy, podatky i pravo — Finance, taxes and law*, 10, 11—17. Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/17701> [in Ukrainian].
18. Chubaj, V., & Tesak, O. (2013). Financial relationships between commercial banks and industrial enterprises: the principles of organizing and risks. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin-Polonia*, Vol. XLVII, 4, 15—24. Retrieved from <https://journals.umcs.pl/h/article/viewFile/1541/1223>.
19. Granstone, R. (2002). Principles of Banking Law. Edition 2. Great Britain, Norfolk: Biddies Ltd, King's Lynn. Retrieved from <https://www.modares.ac.ir/uploads/En-Law.Book.3.pdf>.
20. Shull, B. (1991). The separation of banking and commerce in the United States: an examination of principal issues. Washington, D.C., U.S.: Office of the Comptroller of the Currency. Retrieved from <http://link.library.in.gov/portal/The-separation-of-banking-and-commerce-in-the/A-T34x0yIKk>.
21. Ezangina, I. E., Zhilina, V. I., & Samoshkina, M. V. (2016). Rol' keptivnykh finansovykh struktur v denezhnykh potokakh sovremennogo biznesa [The role of captive financial structures in the cash flows of modern business]. *Ekonomika i predprinimatel'stvo — Economy and entrepreneurship*, 8, 268—273. Retrieved from <https://ies.unitech-mo.ru/files/upload/publications/15789/c4bfe64e91cdb2670b9ca8357d8e33eb.pdf> [in Russian].